

Associacions col·laboradores

jor distancia que la Lluna. En el model astronòmic de l'època, de tradició aristotèlica, els cels eren immutables, per lo que qualsevol fenomen transitori havia de tindre lloc més prop que la Lluna. Els astrònoms que consideraren a la nova apareguda com a una estrella no podien sino explicar-la com una expressió de la voluntat de Deu. Muñoz, volent una interpretació en termes de causes naturals, la nomenà cometa, terme reservat per a fenòmens subllunars, encara que insistia en que el seu comportament era com el de les estrelles fixes. Esta contradicció dugue a Muñoz –fon un dels pocs astrònoms que s'aventuraren a fer-ho– a qüestionar el dogma establert de l'incorruptibilitat dels cels.

En el manuscrit *Traducció comentada del Comentario de Teón al Almagesto de Ptolomeo* Muñoz prete revisar tota l'astronomia ptolemaica, encara que no abandona els seus models, i proposa una teoria del moviment planetari que apunta en una altra obra, *Comentarios al Segundo Libro de la Historia Natural de Plinio*, en la que se recolza en una ampla col·lecció de cites d'autors, de diverses disciplines, de l'antiguetat. Ve a concloure en la distinció entre fe i veritats de la raó, i en que esta ha de ser compatible en la primera. De fet, indica que la cosmologia que ell proposa és la que millor s'adequa a la teologia cristiana.

Alguns altres manuscrits donen compte de l'amplitud de les seues ensenyances: *Comentarios a los Elementos de Euclides*, *Comentarios a la Óptica de Euclides*, *Introducción a la Astronomía y Geografía*, *Comentarios al tratado de Astrología de Alcabitius*, entre uns altres.

Tambe fon molt valorat com a geògraf i cartògraf. El mapa més antic del Regne de València del que es té notícia, i que apareix en l'atles *Theatrum Orbium Terrarum*, de 1584, d'Abraham Ortelius, fon realitzat a partir dels treballs cartogràfics de Muñoz.

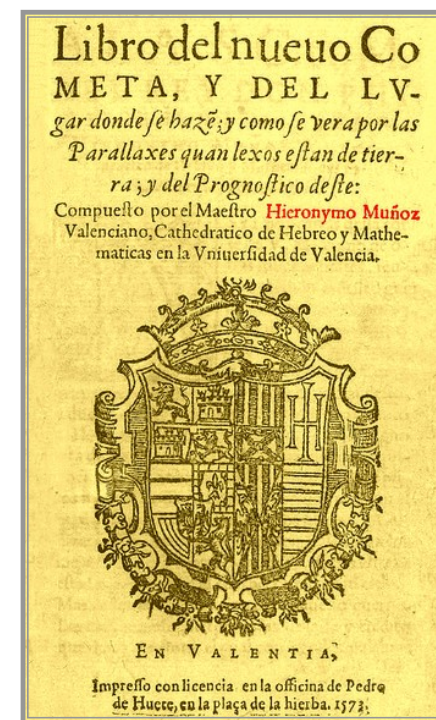
Tots els fullets de l'activitat *Tots els dies 9* realitzades fins ara se poden trobar en pdf en: www.convenciovalencianista.org i www.rogleconstantillombart.com

Tots els dies 9

- 69 -

20 de gener de 2024

(Sant Miquel i els Reis. València C.)

Jeroni Muñoz

(València ciutat, ca. 1520 – Salamanca, 1591)

Convencio Valencianista
cvalencianista@gmail.com

JERONI MUÑOZ

(Valencia ciutat, ca. 1520 – Salamanca, 1591)

Jeroni Muñoz es un dels majors científics valencians i espanyols de l'història. Inicià els seus estudis en la capital valenciana graduant-se com a bachiller en Arts en l'universitat en 1537; poc mes tard obtingué el títol de mestre. Com era propi entre els renaixentistes del seu temps, viatjà per Europa, ampliant la seua formació en França, sent discipul d'Oronce Finé (editor i autor d'obres científiques i professor de matemàtiques); en Lovaina estudiarà baix la tutela de Gemma Frisius (astronom, geògraf, matemàtic i professor de Medicina). Però els seus interessos no se restringien a la ciència; com a autèntic representant de l'Humanisme, també fou un important helenista i hebraïsta. Recalarà en Itàlia a on exercirà de professor d'hebreu en l'Universitat d'Ancona.

Tornat a València, ensenyaria matemàtiques i realisaria treballs vinculats en esta disciplina per a particulars. En 1556, trobant-se en Elig, observà el cometa que aparegué eix any, comentant dites observacions en un apèndix al *Llibre del nou cometa*.

En 1563 fou nomenat catedràtic d'hebreu en l'Estudi General, i en 1565 catedràtic de matemàtiques. El seu salari aplegà a ser dels més alts degut al seu prestigi. No obstant, li arribà una oferta de l'Universitat de Salamanca en una important millora en el sou (les universitats castellanes pagaven molt més), i acceptà, traslladant-se en 1578; en Salamanca exerciria també les catedres de matemàtiques i hebreu. En 1582 intentà tornar a València, però, a pesar de tindre una bona oferta, no fou suficient, i permaneixque en la ciutat castellana.

Estigué casat en Isabel Valenzuela i, que se sapia, tingué quatre fills: Francesc, Eudoxia, Jeronima i Estefania. Muigué en Salamanca (o en Valladolid, es tema en discussió) en 1591.

En les seues catedres explicava, entre unes altres matèries, aritmètica, geometria, trigonometria, geografia, astrologia... A pesar de tot açò, publicà molt poques obres; la majoria de lo que se conserva són alguns manuscrits seus o còpies realitzades pels seus discipuls, els quals se conserven en biblioteques de Salamanca, Barcelona, Múnic, Madrid, Nàpols, Copenhaga i el Vaticà.

Els estudiosos de l'obra de Muñoz consideren que les seues ensenyances estaven al màxim nivell de les que s'impartien en la seua època en les millors universitats europees. S'ha de subrallar la modernitat de les seues teories en geo-

Mapa del Regne de València en l'atles *Theatrum Orbium Terrarum* d'Abraham Ortelius, basat en mides de Jeroni Muñoz

metria o astronomia, en contrast en les que primaven, propies de l'Edat Mija. Feu notables aportacions pràctiques a l'agrimensura, l'òptica i la topografia.

La seua primera publicació fou *Institutiones Arithmeticae* (València, 1566), obra dirigida especialment per a l'ensenyança i a proporcionar coneixements matemàtics bàsics per als càlculs astronòmics.

El *Libro del nuevo cometa* (1573) és la seua segona obra i la més important. En ella arreplega les observacions que havia realitzat sobre la supernova apareguda en 1572. Esta publicació li aportà una gran fama en Europa, traduïnt-se a l'any següent al francès. També debata amplament el tema per carta en col·legues europeus i els seus treballs foren arreplegats, entre uns altres, per Tycho Brahe, qui li dedicà un capítol de la seua *Astronomiae Instauratae Progymnasmata*, de 1603. També fou citat per autors com William Gilbert o Galileo Galilei.

Comparant les observacions del fenomen per diferents astrònoms, se comprovà que no se podia apreciar paral·laxi (si se contempla un objecte, com la Lluna, des de dos punts separats en la Terra, ha de vore's un poc desplaçat sobre el fons de les estrelles fixes, llevat que estiga massa llunt per a que es pugui apreciar eixa diferència). Este fet dugué a concloure que havia tingut lloc a ma-